

JÓZEF PIŁSUDSKI

Marszałek Niepodległej Polski

Myśl:

„...tylko ten człowiek
wart nazwy człowieka,
który ma pewne przekonania
i potrafi je bez względu
na skutki wyznawać czynem”

J. Piłsudski

Białystok 1992/93 r. Muzeum Historyczne

Kronika życia Marszałka

- 5 XII 1867 r. – Urodził się w majątku Zułów na Wileńszczyźnie, ojciec był komisarzem powstańczym w 1863 r.
- 1887 r. – W trakcie studiów zetknął się z zamachowcami na cara Aleksandra III. Jego brat został stracony, on zesłany na Syberię.
- Po powrocie na ziemie polskie związał się z Polską Partią Socjalistyczną, kierując organizacją litewską. Niezmiennie za cel najważniejszy uznawał uzyskanie niepodległej Ojczyzny. Redaktor „Robotnika”; uciekł po aresztowaniu w Łodzi (1900 r.).
- Udział w wydarzeniach 1905–1907 r., zwłaszcza w działalności Organizacji Spiskowo-Bojowej PPS. Z grupą „starych” dokonał rozłamu w PPS, stając na czele PPS – Frakcji Rewolucyjnej (myląca nazwa).
- Od 1908 r. przygotowania do polskiego czynu bojowego, prowadzone głównie na terenie Galicji. Piłsudski kierował „Związkiem Strzeleckim”, inspirował zakładanie zaczątków władz i instytucji polskich.
- 5 VIII 1914 r. – Wyruszyła do Królestwa Polskiego kompania kadrowa; mimo wielu przeszkód powstają Legiony, J. Piłsudski to komendant I Brygady; boje, które przeszły do legendy.
- Lato 1917 r. – Tzw. kryzys przysięgowy. Komendant aresztowany, w kraju rozwijała się Polska Organizacja Wojskowa.
- 10 XI 1918 r. – Józef Piłsudski przyjechał z Magdeburga do Warszawy, w dniu następnym przejął władzę wojskową, a 14 listopada i cywilną. Jako Naczelnik Państwa, kierując organizowaniem Polski, oddalał niebezpieczeństwo rewolucji.
- 1918–1921 r. to i okres wojen, zmagania o granice odrodzonej Rzeczypospolitej. Zwłaszcza ciężkie walki toczyły się z Ukrainą o Lwów, a od II 1919 r. z Rosją Radziecką. W maju 1920 r. zajęcie Kijowa, od lipca odwrót, zakończony wielkim zwycięstwem w bitwie warszawskiej (połowa VIII), a jesienią sukces nad Niemnem.
- 12 XI 1920 r. – Zwycięski Wódz zostaje Pierwszym Marszałkiem Polski. Wkrótce nasiliła się walka wewnętrzna w II Rzeczypospolitej, J. Piłsudski wycofuje się z życia publicznego („Samotnik” z Sulejówka).
- 12–14 V 1926 r. – Przewrót majowy, Piłsudski utworzył obóz sanacji (uzdrowienia) Polski. Od 1930 r. zaostrzył walkę z opozycją, sięgając i po środki pozaparlamentarne. Realizował koncepcję państwa o silnej władzy wykonawczej, doprowadzając do zmiany konstytucji w kwietniu 1935 r. Wzmocnił prestiż Polski na forum międzynarodowym.
- 12 maja 1935 r. umarł Marszałek, jego ciało spoczęło na Wawelu, serce przewieziono na Roszę, a mózg do Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Uroczystości pogrzebowe stały się i wielkim przeżyciem osobistym dla zdecydowanej większości obywateli II Rzeczypospolitej. Marszałek osierocił żonę Aleksandrę i dwie córki, Wandę oraz Jadwigę.

„Nie wiem, czy nie zechcą mnie pochować na Wawelu. Niech! Niech tylko moje serce wtedy zamknięte schowają w Wilnie, gdzie leżą moi żołnierze, co w kwietniu 1919 roku mnie, jako wodzowi, Wilno, jako prezent, pod nogi rzucili. Na kamieniu czy nagrobku wyryć motto wybrane przeze mnie dla życia:

*Gdy mogąc wybrać, wybrał zamiast domu
Gniazdo na skalach orla; niech umie
Spać, gdy źrenice czerwone od gromu
I słyszczyć jęk szatanów w sosen szumie.
Tak żyłem.*

A zaklinam wszystkich, co mnie kochali, sprowadzić zwłoki mojej matki z Surgint Wiłkomirskiego powiatu do Wilna i pochować matkę największego rycerza Polski nade mną. Niech dumne serce u stóp dumnej matki spoczywa. Matkę pochować z wojskowymi honorami, ciało na lawecie, i niech wszystkie armaty zagrzmią salwą pożegnalną i powitalną, tak, by szyby w Wilnie się trzęsły. Matka mnie do tej roli, jaka mnie wypadła, chowała. Na kamieniu czy nagrobku Mamy wyryć wiersz z „Wacława” Słowackiego, zaczynający się od słów:

Dumni nieszczęściem nie mogą.

Przed śmiercią Mama mi kazała to po kilka razy dla niej czytać.”.

„Długą drogę odbył Piłsudski z Żułowa przez syberyjskie zesłanie, ruch socjalistyczny, Legiony, Magdeburg, Belweder, Sulejówek i znowu Belweder – do królewskich grobów na Wawelu. Był wielką indywidualnością i wycisnął – co niewielu jest dane – swe piętno na kilku dziesięcioleciach dziejów Polski. Był człowiekiem już za życia owianym legendą. Był symbolem odrodzenia Polski” (prof. Andrzej Garlicki).

Hymn Strzelecki

Naprzód drużyno strzelecka!
Sztandar do góry swój wznies!
Żadna dziś siła zdradziecka,
Zniszczyć nie zdoła ni zgnieść.
Czy przyjdzie nam umrzeć na polu,
Czy w tajgach Sybiru gdzie zgnić,
Z trudu naszego i bólu
Polska powstanie, by żyć...

LIBRARIUM
No 2.255/B
Museum
BIAŁYMSTOKU

0001929

Czynów nam trzeba.

– Panie Marszałku! Niech się pan Marszałek obejrzy.
Czy pod pańskim bokiem nie rajcują za wiele?

Z albumu: A. Garlicki, J. Kochanowski,
Józef Piłsudski w karykaturze.

Całość oprac.: A. Dobroński, druk sfinansował Urząd Miejski
Wystawa czynna: XI 92–II 93 w Muzeum Historycznym,
ul. Warszawska 37.

W Białymstoku

Białostockiemu Oddziałowi Towarzystwa Pamięci Józefa Piłsudskiego udało się w ciągu roku postawić na centralnym Rynku pomnik Marszałka. I to pomnik okazały, na pięknym cokole, pierwszy w powojennej Polsce. Wykonawcą rzeźby jest artysta Jan Wakuliński.

Stoi zatem J. Piłsudski oparty na szabli, z głową skierowaną na wschód. Niech przypomina o polskości, o obowiązkach względem Ojczyzny. Na cokole umocowano trzy tablice, na jednej z nich krótki, ale jakże wymowny cytat: „Służąc mojej Ojczyźnie”.

Bywał J. Piłsudski w Białymstoku jeszcze jako działacz Polskiej Partii Socjalistycznej, następnie w trakcie walk o wschodnie granice Rzeczypospolitej, a w sierpniu 1921 r. przyjechał tu, by odebrać tytuł honorowego obywatela miasta. Miał też w Białymstoku podkomendnych, gorących zwolenników. Przez Białystok wiodły drogi do ukochanego Wilna i na wypoczynek do Druskiennik. Z Suwałk pochodziła żona Aleksandra, a już po śmierci Marszałka wdowa wraz z dwoma córkami zamieszkały w Kamiennym Dworze, odległym od Białegostoku o około 50–60 kilometrów.

Uroczystość odsłonięcia pomnika Marszałka w dniu 10 listopada 1991 r. zgromadziła tłumy. Po Mszy Świętej w Katedrze orkiestra wojskowa poprowadziła pochód na Rynek Kościuszki, przemawiali dostojni goście z Warszawy i gospodarze miasta oraz województwa. Biało-czerwoną szarfę zdjął z pomnika Ryszard Kaczorowski, ostatni prezydent II Rzeczypospolitej, rodem z Białegostoku. W dawnym Domu Ludowym im. Marszałka Józefa Piłsudskiego Krzyże Obrońców Ojczyzny za udział w walkach 1918–1921 r. otrzymała grupa kombatantów.

W okolicznościowym wydawnictwie przypomniano także wypowiedź J. Piłsudskiego z Grodna (1 VI 1919 r.): „Ktoś z mówców nazwał mnie słusznie synem tej ziemi, jako taki znam ja doskonale całe piękno niedoli, jakie musieliście tutaj przeżywać, toteż marzeniem moim, kiedy wkraczał na tę ziemię, było dać wam to, czego brak najsilniej odczuwaliście – wolność, wolność decydowania o swym losie”.

Białostocki Oddział Towarzystwa Pamięci Józefa Piłsudskiego zaprasza na swoje spotkania. Informacje w każdy czwartek w godz. 15.00–16.30 w redakcji „Kuriera Podlaskiego” (tel. 436-715).

2.255/B

Wystawa

Osoba Pierwszego Marszałka Polski ze zrozumiałych względów fascynowała pisarzy, poetów, publicystów i artystów. Temu zainteresowaniu postacią Józefa Piłsudskiego dawało również wyraz społeczeństwo Białostoczczyzny. Świadczą o tym trwałe ślady upamiętniające na naszym terenie postać Marszałka, a nade wszystko przechowywane z pokolenia na pokolenie pamiątki.

Na apel o udostępnienie tych przedmiotów odpowiedziało kilkadziesiąt osób. Jedni przynosili pamiątki rodzinne, inni swoje kolekcje. Najbogatszy jest materiał ikonograficzny, przedstawiający Józefa Piłsudskiego w kolejnych latach życia i działalności. Wśród fotografii znajdują się zdjęcia z frontów I wojny światowej, z legionistami i żołnierzami POW, Naczelnika Państwa i Marszałka Polski, a także z rodziną i podczas wypoczynku w Druskiennikach. Licznie reprezentowana jest publicystyka, pamiątki, albumy pamiątkowe.

Zbiór najbardziej różnorodny stanowią pamiątki w postaci medali, medalionów, plaketek, znaczków pocztowych i kartek okolicznościowych. Ładnie prezentują się rysunki Zdzisława Czermańskiego, jest także wiele portretów wykonanych różnymi technikami, wśród nich drzeworyt Pawła Stellera i akwaforta Franciszka Siedleckiego. Rzeźbę reprezentują popiersia i figurki odlane w brązie, gipsowe, drewniane lub metalowe. Na szczególną uwagę zasługuje praca Henryka Kuny, wykonana do Domu Ludowego im. Józefa Piłsudskiego, zbudowanego za fundusze mieszkańców Białegostoku.

Bogaty materiał reprezentowany na wystawie dotyczy uroczystości pogrzebowych w maju 1935 r. Są to publikacje prasowe, pocztówki, fotografie oraz maska pośmiertna. Prezentujemy również kroniki szkolne z Rogowa i Plutycz, w których odnotowano dzień zgonu Marszałka, jest kilka pamiątek z budowy kopca na Sowińcu pod Krakowem.

Na wystawę złożyły się oczywiście i eksponaty ze zbiorów Muzeum Historycznego. Współpraca z Towarzystwem Pamięci Józefa Piłsudskiego pozwoliła na wzbogacenie ekspozycji również o dokumentację dotyczącą budowy pomnika Pierwszego Marszałka w naszym mieście.

ORGANIZATORZY SKŁADAJĄ SERDECZNE PODZIĘKOWANIA WSZYSTKIM, KTÓRZY PRZYCZYNIŁI SIĘ DO POWSTANIA WYSTAWY.

L. Lesisz